

Сайдыйы аартыга

Сахалыы истииллээх бөһүөлэк тутулуоҕа

«Хас биирдии саха ыала бэйэтэ бас билэр сирдээх-уоттаах буолуохтаах», - диэн санааны биһиги Ил Дархаммыт илдьитигэр этэн турардаах. Тус бэйэм бу санааны олус мындыр дии саныыбын. Саха киһитин дьылҕата былыр-былыргыттан сиртэн-уоттан, кинини тулалыыр эйгэттэн быһаччы тутулуктааҕа. Ону дьэнкэтик өйдөөн, бэл, куорат олохтоохторо бас билэр сирдээх-уоттаах буолуохтаахтар диэн санаанан салайтараан «Якутэнергострой» хампаанньа Хатас сиригэр үс олус кэрэхсэбиллээх оройуоннары тутуутун саҕалаата.

Тускул Сивцев: «Сир атыгытын эйгэтигэр үлэлээбитим балайда буолла, бу тухары дьонтон эһиги тоҕо сир атыылаһа сатыгыгыты? - диэн ыйыттаппына чуолкай хоруйу ылбаппын. Бэйэм элбэхтэ ити тиэмэҕэ толкуйдаабытым. Мин санаабар, саха киһитэ бэйэтэ бас билэр сирэ-уота суох табыллыбат, кинини куруутун сибиэһэй салгын, көңүл, угуйа турар».

Тускул итинник эппитин кэннэ, бэйэм санаабын уот харахха эттэрдим. Ханнык саха киһитэ

лар. Оҕо ону курдаттыы билэр буолан ийэтин-аҕатын хараҕын далыгар олорор. Оҕо сүүрэн-көтөн, билэн-көрөн киһи буолар. Урут тыа сиригэр таһырдыа сүүрэн хааларбыт уонна киэһэ биридэ кэлэрбит, биһигини ким да бопсубат, сүттүг диэн күргүйдээбэт этэ.

Оттон дьахтарга? Ийэ киһиэхэ? Бэйэ дьэтин бас билэн хайдах баҕарарынан кизгэтэн, араас үүнээйини олордон, бэйэтэ үүннэрбит аһын-үөлүн астыыра-үөлүүрө туһунан

ньообутунан бараллар. Биридэ, оҕом этэн турардаах, «Тугу гыннараары гынаҕын, ийээ, биһиги бу көмүс килиэккэ-бигигэр олоробут дии», - диэн. Ол иһин сайыны быһа лааҕырга сырыттылар. Киһи уопастыбаҕа наадыйар, ордук оҕо. Кини биир саастыылаахтарын кытта таһырдыа тахсан оонньуон-көрүлүн баҕарар. Бүгүн биһиги оҕоҕо итини хааччыйар кыахпыт суох. Кыбартыыра олоор оҕолор син дьэ иннигэр балаһааккаларга тахсан оонньуулар да ахсааннара аҕыйах буолар. Ити улахан кыһалҕа. Эчи, киһи бэл дэриэбинэҕэ оҕону мээһэ ытыан куттанар.

Оттон улахан киһи эмиэ хайдах эрэ соҕотохсуйар курдук буолар эбит. Ыраах диэн ыалдьыт мээһэ кэлбэт, бэйэн да онно-манна сылдыарын аччыыр. Наар дьэиэҕэр ыксыйыгын, тоҕо диэтэххэ кураанах хатанан турар дьэиэҕин эмиэ ким эрэ көрүүн-харайыан наада курдук. Онон дьэиэҕин хаалларан уһундук ханна да барбаккын-кэлбэккин. Кыра туох эмэ кыһалҕаланнаххына, холобура, килиэбинг бүттэҕинэ ыалгар сүүрэн тахсыаххын олбуор үөһэ олбуор, тонгуйан да туһата суох буолааччы, онон куоракка айаннатын киирэн тахсарын саамай аччаабыта икки чааскын сиир.

Аны толору хааччыл-

лыылаах дьэ буоллаҕына, хаһаайыстыбаҕын бэйэн көрүнэҕин. Биллэн турар, чааһынай дьэ коммунальнай ороскуота кыбартыыра ороскуотунааҕар кыра, ол эрэн үксүн бэйэн оҕороҕун. Дьон бэйэлэрэ дьаһанар буоланнар сүрүлүдүэттэриэнэ бөхтөрүн уулуссаҕа да олордон ааһыахтарын сөп. Эбэтэр умата сатаан хаарыан салгыны буртулаан буруу-тараа ыталлара эмиэ соччото суох. Кэккэ кыһалҕа элбэх. Онтон арай, арай...

Сергей Сивцев: «Киһи ыра

бөһүөлэк оҕороҕо сананныбыт. Бу бөһүөлэк бары өттүнэн биир сүрүн харабылланар олбуордаах буолар, онон дьэиэлэр икки ардыларыгар наһаа үрдүгэ суох күрүөлэри туруоруохпут, дьон бэйэ-бэйэтин кытта алтыстын, билистин диэн бөһүөлэк ортотугар оҕо балаһаакката, спортивнай киин, дьон мустарыгар аналлаах сир баар буолуоҕа, оччоҕо бу бөһүөлэккэ олорор сүүсчэкэ ыал бэйэ-бэйэлэрин билсиэхтэрэ. ОдьКХ көрөр-истэр салайар хампаанньа ууларын, канализацияны баһыыны хааччыйаҕа. Учаастактарга туох баар инфра-

тыына-быара таас кыбартыыра иһигэр хаайтарбата буолуой? Эр киһи аһаҕас халлаан, күн анныгар үлэлэтэҕинэ-хамнааҕаҕына, тириттэҕинэ-хоруттаҕына, тоннобуна-хаттаҕына дьэ, астынар буолуохтаах.

Оттон оҕоҕо? Бэйэ-эбит этэбит дии, төлөпүөнгү бүк түһэн баран ололор диэн, бэйэбит киһи эр гэ усулуобуйа оҕоробут буолбатах дуо? Таһырдыа мээһэ сылдыыма, кутталлаах, түргэнник киир. Кыратык даҕаны оҕо тэлэһийэ хаамаары гыннаҕына, сүттэ да сүттэ дии-дии айманабыт, ватсап сотору-сотору туо-

астык эбээт.

Оннук санаан-санаан биһиги чааһынай дьэ туттан киир-биппит. Астына-дуоһуйа олооруох эбиппит да, Дьокуускай сиригэр чааһынай дьэиэлэнэр эмиэ бэйэтэ «ноолордоох» эбит. Ол курдук куораттан тэйиччитэ сүрдээх буолан үгүс ыал кыстаабат. Кыһынын ыас харанаҕа олорон хаалаҕын. Төгүрүк сыл ыалгын кытта көрсүбэккэ да сылдыаххын сөп. Дьэиэҕэр кэллин да үс миэтэрэ үрдүктээх олбуоргар хатанан кэбиһэҕин. Оҕолорго таһырдыа, сибиэһэй салгынгна арааһы барытын оҕоро сатаабытын үрдүнэн, биридэ-иккитэ оонньуу түһэн баран киирэн ситим нөҕүө аан дойду оҕолорун кытта оон-

санаанан олоруохтаах дииллэрэ чаччы. Бэйэм билэрбинэн, ордук сөпкө уонна күүстээхтик кэрэ аҕаардар олоролор - кинилэр ыра санаалаахтар. Ол ыра санааларын эр киһиэхэ кэпсээн, итэҕэтэр сүдү күүстээхтэр. Биһиги эмиэ баҕа санаалаахпыт. Бэйэбит бас билэр сирдээх-уоттаах, чааһынай, толору хааччыллыылаах дьэиэлээх буолуохпутун баҕарабыт. Ол эрэн, кыһалҕаларытын барытын быһаарар салайар хампаанньаалаах, дьону түмэр сирдээх, оҕолор бииргэ оонньууларын аһаан балаһааккалаах, туспа микрооройун буолара буоллар, - дии саныырбыт. Аны киһи бэйэтин эйгэтигэр, бэйэтигэр тэн баайыылаах дьону кытта олорон баҕарар. Ол иһин «Сандал» диэн сахалыы этно-истиилинэн кизгэттиллибит коттеджнай

структура холбонуоҕа».

Билигин «Якутэнергострой» хампаанньа ньиригиччи үлэли олорор. Учаастактарга тийэр суол оҕоһуллубут, гаас магистрала тутууларын кэпсэтэ сылдыаллар. Үлэ барыта былаан быһыытынан, 2018 сыл үһүс кыбаарталыгар түмүктэниэхтээх. Манна уонча бэлэм дьэ баар буолуо, онтон бэйэтэ кыайан туттар кыахтаах дьон учаастак ылан баран дьэиэлэрин ханнык баҕарар матырыйаалтан туттуохтарын сөп. Онон сотору кэмминэн, Дьокуускай Европаҕа курдук, туһунан «спальнай» оройуоннардаах буолуоҕа.

Вероника АЛЕКСАНДРОВА